

Історія української державності

Шифр та назва спеціальності

F5 Кібербезпека та захист інформації

Спеціалізація

–

Освітня програма

Кібербезпека

Рівень освіти

Другий (магістерський)

Семестр

3

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Кафедра

Українознавства, культурології та історії науки
(310)

Тип дисципліни

Загальна підготовка, Вибіркова,

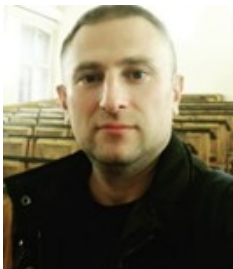
Форма навчання

Денна

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Дворкін Ігор Володимирович

igor.dvorkin@khpi.edu.ua

Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки

Наукові інтереси: історія музейної справи, пам'ять про Другу світову війну в Україні, сучасна українська історіографія, міжетнічні відносини
Дисципліни що викладаються:

Історія та культура України, Сучасні напрями історичних досліджень.

Кількість публікацій: понад 90 наукових та методичних публікацій

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

В межах курсу слухачу пропонується знайомство, вивчення і практичне застосування новітніх знань з історії українського державотворення. Курс подано у вигляді низки блоків, пов'язаних з основними етапами національно-політичного розвитку українських земель

Мета та цілі дисципліни

Курс покликаний сформувати уявлення про розвиток української державності з давнини до сьогодення. Ціллю курсу є отримання студентами фундаментальних знань з історії української державності, як основи формування світогляду відповідального громадянина, носія інтелектуальних, моральних і естетичних якостей, гідних високоосвіченого фахівця.

Формат занять

Лекції, семінари, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

К32. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

К33. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

К35. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

Результати навчання

РН1. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами, усно і письмово для представлення і обговорення результатів досліджень та інновацій, забезпечення бізнес\операційних процесів та питань професійної діяльності в галузі інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.

Обсяг дисципліни

Денна форма навчання. Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного опанування навчальної дисципліни необхідно мати знання та практичні навички із дисциплін "Історія та культура України"

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Курс передбачає лекційні заняття, що відбуваються в інтерактивній формі із обговоренням матеріалу, презентації та дискусії на семінарських заняттях, підготовку індивідуальних письмових робіт.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Загальне поняття про державу, її сутнісні характеристики та роль у житті суспільства. Концепції держави.	2
Базові терміни і поняття історії української державності. Основні концепції і трактування поняття держави у науковій літературі. Місце проблематики української державності у дослідницькому полі різних наукових шкіл.	
Тема 2. Історіографія і корпус джерел з історії української державності. Зародження перших державних утворень. Державність на землях України у докиївські часи.	2
Основні етапи розвитку історіографії української державності. Місце проблематики української державності у дослідницькому полі різних наукових шкіл. Перші форми державності на землях України у дослов'янські часи. Античні держави Північного Причорномор'я. Норманська дискусія: трактування і аргументи сторін.	
Тема 3. Давньоруська державність княжої доби.	2
Еволюція політичного устрою Русі періоду становлення, розквіту та політичної роздробленості. Державні інституції Київської та Галицько-Волинської держав.	

Тема 4. Українська козацька державність та самоврядування.		2
Устрій Запорізької Січі, територіальний поділ Вольностей Запорозьких. Формування української козацької держави за правління Богдана Хмельницького. Гетьманська держава останньої чверті XVII – XVIII століть: форма правління, державні інституції, адміністративно-територіальний устрій, основні верстви населення. Особливості Слобідських полків у порівнянні з іншими формами козацького самоврядування. Занепад Гетьманщини та ліквідація автономних прав козацької України.		
Тема 5. Формування державницької ідеї в українській суспільно-політичній думці нового часу		2
Український національний рух у "довгому" XIX столітті. Виникнення політичних партій, еволюція їхніх політичних поглядів. Самостійницька ідея в українському русі на рубежі XIX–XX століть.		
Тема 6. Українські держави часів революції 1917-1921 років.		2
Українська Народна Республіка створена і очолювана Центральною Радою. Українська Держава Павла Скоропадського. Західноукраїнська Народна Республіка. Українська Народна Республіка, керована Директорією. Ідея соборності в подіях революції 1917 -1921 рр.		
Тема 7. Українська державницька ідея у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни. Роль і місце України в політичній системі та національно-державному устрої СРСР.		2
Український консерватизм як один з напрямків української державницької ідеї у період між світовими війнами. ОУН, її ідеологія, боротьба за українську державність. Український фактор у геополітичних зрушеннях, викликаних Другою світовою війною. Основні напрямки українського дисидентського руху в УРСР. Вплив політики перебудови на національне питання в СРСР. Виникнення і діяльність Народного Руху України наприкінці 1980-х років – на початку 1990-х років.		
Тема 8. Здобуття незалежності та проблеми державотворення. Сучасні виклики для Української держави.		2
Декларація про державний суверенітет України та Акт проголошення незалежності України: порівняльний аналіз історичних документів. Розподіл повноважень і відповідальності між гілками влади, а також основними державними інституціями в сучасній Україні. Українська держава в роки російсько-української війни.		
Загальна кількість годин		16
Практичні заняття		
Теми практичних/семінарських занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти а
Тема 1. Загальне поняття про державу та її роль у житті суспільства. Концепції держави.	2	0,75
Тема 2. Державність на теренах сучасної України у докиївські часи.	2	0,75
Тема 3. Київська та Галицько-Волинська держави.	2	0,75
Тема 4. Українська козацька державність.	2	0,75
Тема 5. Український національний рух і формування	2	0,75

державницької ідеї у "довгому" XIX столітті.		
Тема 6. Українські держави періоду Української революції 1917-1921 рр.	2	0,75
Тема 7. Роль і місце України в політичній системі та національно-державному устрої СРСР. Радянська національна квазідержавність.	2	0,75
Тема 8. Розпад Радянського Союзу і утворення новітньої української держави. Проблеми державотворення.	2	0,75
Загальна кількість годин	16	$\sum_{i=1}^n a_i = 6$

Лабораторні заняття

Не передбачені

Контрольні роботи

Не передбачені

Самостійна робота

Самостійна роботи передбачає самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання індивідуального завдання (реферат).

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1-2. Загальне поняття про державу, її сутнісні характеристики та роль у житті суспільства. Концепції держави.	4
Принципи і методи історичного дослідження. Класифікація історичних джерел. Зв'язок історії української державності з іншими гуманітарними дисциплінами. Використання цифрових інструментів у історичних дослідженнях. Вивчення історії української державності як чинник підвищення соціальної стійкості громадянського суспільства України в умовах воєнного часу.	
Тема 3-4. Історіографія і корпус джерел з історії української державності .Зародження перших державних утворень. Державність на землях України у докиївські часи.	4
Витоки політичних ідей в Україні. Доба Середньовіччя. Генезис політичної думки в Україні XVI– XVIII ст.: С.Яворський, П.Могила, Ф. Прокопович. Політична думка в Україні козацької доби: Г. Грабянка, С. Величко, П. Орлик. Розвиток політичної думки в Україні у XIX ст.: М. Костомаров, М. Драгоманов. Українська політична думка XX ст.: М. Грушевський, В. Липинський, М. Міхновський. Рабовласницьке суспільство: причини виникнення, особливості політичного та економічного розвитку. Державні утворення кімерійців на території сучасної України. Політичний устрій скіфського суспільства. Античні традиції державотворення на землях України. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів).	
Тема 5-6. Давньоруська державність княжої доби.	4

Особливості відображення державотворчого процесу східних слов'ян у «Повісті минулих літ».

Норманська та антинорманська теорії походження давньоруської державності

Гене́за русько-візантійських відносин IX–XI ст.

Стосунки Русі і Великого Степу: Києво- Руська держава у протистоянні з експансією печенігів, половців, монголів.

Політична спадщина Києво-Руської держави в колективній історичній пам'яті українського народу.

Тема 7-8. Українська козацька державність та самоврядування.

4

Характеристика військово-політичної організації українського козацтва.

Українська революція XVII ст. та ісламський світ.

Гетьман Богдан Хмельницький: політичний портрет.

Суспільно-політичний лад та соціально-економічний устрій Гетьманщини.

Військо Запорозьке у міжнародних відносинах XVII ст.

Основні тенденції розвитку українського визвольного руху у XVIII ст .

Внутрішня і зовнішня політика гетьмана Івана Мазепи.

Українська політико-правова думка XVIII ст.: «Договори і Постановлення

Прав і вольностей Війська Запорозького» гетьмана Пилипа Орлика.

Гетьман Кирило Розумовський: політичний портрет на тлі епохи.

Коліївщина 1768 р. в колективній історичній пам'яті українського народу.

Тема 9-10. Формування державницької ідеї в українській суспільно-політичній думці нового часу

4

Українське суспільство в реаліях Нового часу: промисловий переворот, урбанізація та початок руйнування традиційного села

Теорія розвитку національних рухів Мирослава Гроха.

Погляди Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Івана Франка на перспективи українського державотворення

Народовці, москвофіли та радикали в суспільно-політичному житті Заходу України.

Перші українські політичні партії та їхні програмні документи.

Тема 11-12. Українські держави часів революції 1917-1921 років.

4

Проблема формування української нації у праці Михайла Грушевського «Хто такі українці і чого вони хочуть».

Погляди Володимира Винниченка і Симона Петлюри на проблему створення української регулярної армії.

Стосунки Української Центральної Ради і Тимчасового уряду: конфлікт світоглядів (за працею В. Винниченка «Відродження нації», том.1)

Гібридна війна більшовицького Раднаркому проти УЦР 1917–1918 рр.

Гетьманат Павла Скоропадського: від незалежності до Федеративної грамоти 14 листопада 1918 р.

Політична діяльність Євгена Петрушевича у контексті становлення ЗУНР.

Історичне значення Акту Злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р.

Червоний терор як інструмент управління суспільством: діяльність

Всеукраїнської надзвичайної комісії 1919–1920 рр.

Махновщина: ідеологія та практика.

Українське питання у політичних проектах РРФСР, Збройних сил Півдня Росії та Другої Речі Посполитої у 1919–1920 рр.

Тема 13-14. Українська державницька ідея у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни. Роль і місце України в політичній системі та національно-державному устрої СРСР.

4

Політична діяльність Августина Волошина в контексті боротьби

Підкарпатської України за незалежність у березні 1939 р.
Ідеологія ОУН.
Проголошення відновлення Української держави 30 червня 1941 р.
Досвід організації збройного українського національно-визвольного руху в умовах окупації: діяльність ОУН та УПА в роки Другої світової війни.
Події Другої світової війни як наймасштабніша гуманітарна катастрофа в історії України: геноцидальні практики, військові злочини та депортації організовані тоталітарними режимами.

**Тема 15-16. Здобуття незалежності та проблеми державотворення.
Сучасні виклики для Української держави.**

4

Активізація національного руху в Україні в контексті політики гласності та демократизації.
Роль Народного Руху у формуванні ідеї незалежності України.
Відновлення історичної пам'яті та реабілітація репресованих в УРСР в добу «перебудови».
Основні положення та значення Акту незалежності України.
Вплив Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. на міжнародне визнання України.
Міжнародне визнання незалежності України.
Конституційний процес та становлення державних інституцій України.
Економічні реформи та соціальні виклики в незалежній Україні.
Політичні кризи та революції: Помаранчева революція та Революція Гідності.
Україна у боротьбі з російською агресією 2014–2025 рр.

Загальна кількість годин

32

Тематика індивідуальних завдань

Підготовка реферату є обов'язковою формою самостійної роботи здобувача вищої освіти під час вивчення курсу. Структура реферату: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина (2–3 розділи), висновки та список джерел і літератури. Загальний обсяг реферату складає 10-14 надрукованих шрифтом Times New Roman аркушів (розмір кегля – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; поля – 2,5). Завдання виконується протягом навчальних тижнів і подається на перевірку до заліку.

Теми індивідуального завдання

Тема 1. Стародавні слов'яни.
Тема 2. Український етногенез.
Тема 3. Утворення та становлення Києво-Руської держави.
Тема 4. Зовнішня політика Києво-Руської держави.
Тема 5. Запровадження християнства на Русі.
Тема 6. Ярослав Мудрий.
Тема 7. Політична культура Києво-Руської держави.
Тема 8. Галицько-Волинська держава.
Тема 9. Володимир Святославич Великий.
Тема 10. Україна за часів литовсько-польської колонізації.
Тема 11. Життя населення України під владою Польщі та Литви.
Тема 12. Берестейська церковна унія 1596 р.
Тема 13. Виникнення козацтва та його роль в історії українського народу.
Тема 14. Запорізька Січ та ісламський світ.
Тема 15. Козацько-селянські повстання в Україні кінця XVI – 20-30-х рр. XVII ст.
Тема 16. Гетьман Петро Сагайдачний.
Тема 17. Політико-правова думка України в XVI – першій половині XVII ст.
Тема 18. Історичний портрет Петра Могили.

Тема 19. Українська революція середини XVII ст.
Тема 20. Богдан Хмельницький – державний діяч, фундатор української козацької держави
Тема 21. Дипломатія Богдана Хмельницького за часів визвольної війни 1648–1657 рр.
Тема 22. Українська козацька держава за часів визвольної війни 1648–1657 рр.
Тема 23. Переяславська угода та «Березневі статті» 1654 р.
Тема 24. Руїна та її наслідки для України.
Тема 25. Іван Мазепа – державний та політичний діяч України.
Тема 26. Іван Сірко – славний кошовий отаман Війська Запорозького.
Тема 27. Кирило Розумовський – останній гетьман України.
Тема 28. Гетьманщина кінця XVII – XVIII ст.
Тема 29. Українська політична культура XVIII ст.
Тема 30. Ліквідація Запорозької Січі та подальша доля українського козацтва.
Тема 31. Гайдамацький рух на Правобережній Україні у XVIII ст.
Тема 32. Колонізація Слобідського краю України. Тема 33. Харків у другій половині XVII – XIX ст.
Тема 34. Західні землі України в складі Австро-Угорщини в XIX ст.
Тема 35. Суспільно-політичний рух в Україні у першій половині XIX ст.
Тема 36. Михайло Драгоманов – вчений та політичний діяч
Тема 37. Соціально-політичне і культурне життя в західних землях України у другій половині XIX ст.
Тема 38. Формування західної та східної діаспори в кінці XIX – на початку XX ст.
Тема 39. Україна в період революції 1905–1907 рр.
Тема 40. Столипінська аграрна реформа та її наслідки в Україні
Тема 41. Україна в роки Першої світової війни.
Тема 42. Лютнева буржуазна революція 1917 р. та її розвиток в Україні.
Тема 43. Центральна Рада і боротьба за автономію України
Тема 44. Утворення та діяльність Української Центральної Ради.
Тема 45. Проголошення Української Народної Республіки самостійною державою.
Тема 46. Михайло Грушевський – науковець і політичний діяч.
Тема 47. Володимир Винниченко – державний діяч України.
Тема 48. Директорія.
Тема 49. Українська Держава Павла Скоропадського.
Тема 50. Симон Петлюра – політичний портрет.
Тема 51. Діяльність Християна Раковського в Україні.
Тема 52. Нестор Махно – ватажок повстанського руху на Півдні України.
Тема 53. Західноукраїнська Народна Республіка.
Тема 54. Політика воєнного комунізму та її здійснення в Україні.
Тема 55. Україна в роки нової економічної політики (1921–1928 рр.).
Тема 56. Політичне становище в Україні у 1920-х – 1930-х роках.
Тема 57. Політика «коренізації» в Україні
Тема 58. Національно-культурне відродження в Україні в 1920-ті – 1930-ті рр.
Тема 59. Микола Скрипник як політичний діяч.
Тема 60. Радянська модернізація в Україні. Тема 61. Колективізація в Україні.
Тема 62. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні.
Тема 63. Землі Заходу України в 1920-х – 1930-х роках XX ст.
Тема 64. Політичні репресії 1930-х рр. в Україні.
Тема 65. Політичне життя Заходу України у 1920-ті – 1930-ті рр.
Тема 66. Держава Карпатська Україна та її доля.
Тема 67. Україна у Другій Світовій війні.
Тема 68. Радянський партизанський та підпільний рух в Україні.
Тема 69. ОУН – УПА в роки Другої Світової війни.
Тема 70. Голокост в Україні.
Тема 71. Відбудова в Україні у післявоєнний час.
Тема 72. Голод 1946–1947 рр. в Україні.
Тема 73. Україна в міжнародних відносинах післявоєнного десятиріччя.
Тема 74. Хрущовська «відлига» в Україні.

Тема 75. Українські «шістдесятники».
Тема 76. Дисидентський рух в Україні.
Тема 77. Суспільно-політичне і культурне життя України (1970-ті – 1980-ті роки)
Тема 78. Соціально-економічні процеси в УРСР у 1960-ті – 1980-ті рр.
Тема 79. Чорнобильська катастрофа та її наслідки.
Тема 80. Перебудова в СРСР і Україна.
Тема 81. Національне відродження України.
Тема 82. На шляху до створення суверенної України.
Тема 83. Історія національної символіки України.
Тема 84. Проголошення незалежної України.
Тема 85. Помаранчева революція.
Тема 86. Революція Гідності.
Тема 87. Збройна боротьба України за незалежність (2014–2024 рр.)
Тема 88. Минуле і сучасне української діаспори.
Тема 89. Основні напрямки зовнішньої політики України на сучасному етапі.
Тема 90. Конституційний процес в Україні.

Загальна кількість годин

26

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям дисципліни.

Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

1. Онлайн-курс «Історія українського громадянського суспільства». URL: <https://ui.org.ua/sectors/online-courses/>
2. Онлайн-курс «Вибрані питання європейської історії». URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/europe-history/>
3. Онлайн-курс «Україна на шляху до ЄС». URL: prometheus.org.ua/ukraine-road-to-eu
4. Онлайн-курс Україна: історія, культура та ідентичності». URL: <https://ui.org.ua/sectors/pershyj-anglomovnyj-onlajn-kurs-pro-ukrayinu/>
5. Онлайн-курс «Ukrainian Culture: Understanding the Country and Its People». URL: <https://ui.org.ua/sectors/projects/ukrainian-culture-understanding-the-country-and-its-people/>
6. Онлайн-курс «Ukraine: History, Culture and Identities». URL: <https://www.coursera.org/learn/ukraine-history-culture-and-identities>

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

Основна література

1. Історія української державності та культури. Словник основних понять : навч.-метод. посібник / уклад. : С. В. Литвинська, Н. О. Сенчило, Л. Г. Скуратівська, Т. М. Чухліб. К. : НАУ, 2021. – 56 с. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/48733>
2. Методичні вказівки з навчальної дисципліни "Історія української державності [Електронний ресурс] : для здобувачів освіти магістерського рівня / уклад.: Савченко Л. П., Дворкін І. В., Мотенко Я. В., Шишкіна Є. К. ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – 96 с. – URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/88056>

3. Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2020. 814 с.
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21CO M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0015027
4. Фрадкіна Н. В. Україна у "довгому" XIX столітті: історія, наука та культура [Електронний ресурс] : навчальний посібник / уклад.: Н. В. Фрадкіна, І. В. Дворкін, Д. Ю. Журило ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2024. – 124 с. Url:
<https://repository.kpi.kharkov.ua/items/c6aca788-232a-483a-ba64-4498ac19c3cd>
5. Черкас Б., Ващук Д. Східне Пограниччя Європи: Український фронт у добу пізнього середньовіччя / Упорядк. Наук. Апарату: С. Блащук, Ю. Грищенко. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 176 с.
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21CO M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016966
6. Gutnyk M. History and Culture of Ukraine: the world dimension: tutorial / Maryna Gutnyk. Kharkiv: "Fakt", 2022. 164 p. ISBN 978-617-8072-41- http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56132
History of Ukraine <https://www.britannica.com/place/Ukraine/History>
7. Methodological guidelines on "History of Ukrainian Statehood" [Electronic resource] : for master's level students / comp. Ihor Dvorkin, Yaroslav Motenko, Leonid Savchenko, Yevheniia Shyshkina ; National technical university "Kharkiv Polytechnic Institute. – Electronic text data. – Kharkiv. : NTU "KhPI", 2025. – 75 p. – URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/88057>

Додаткова література

1. Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 592 с.
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21CO M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016478
2. Гуржій О. Наддніпрянська Україна та зарубіжний світ у соціально-економічних вимірах XVII–XVIII ст. Історичні нариси / Відп. Ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 296 с.
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21CO M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016571
3. Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Академперіодика, 2021. 620 с., 124 с. іл. (Україна. Нариси історії).
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21CO M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016476
4. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки ; [Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М., та ін.]. Харків : Майдан, 2020. 618 с. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/462b03f6-f484-4dbe-a21e-a1cb8db8752a/content>
5. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. Ред. В. Смолій; Упоряд. : Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 802 с.
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21CO M=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016979
6. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. Кн. 2 / Відп. Ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 803-1526 с.

[http://resource.history.org.ua/cgi-](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016980)

[bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016980](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016980)

7. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. Кн. 3 / Відп. Ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь, С. Блащук. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 844 с.

[http://resource.history.org.ua/cgi-](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0017541)

[bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0017541](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0017541)

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАНУ <http://history.org.ua/uk>
2. Енциклопедія історії України <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=BOOK&P21DBN=EIU>
3. Український інститут національної пам'яті <https://uinp.gov.ua/>
4. Національний інститут стратегічних досліджень <https://www.niss.gov.ua/>

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо відповідно до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4

0,6

-

0,4

-

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = \Pi \cdot k_1 + K \cdot k_2 + I \cdot k_3 + \Pi_k \cdot k_4,$$

де: Π – середньозважена середня оцінка за поточний контроль,

I – оцінка за виконання індивідуального завдання,

K – середньозважена оцінка за контрольні роботи,

Π_k – оцінка за підсумковий контроль.

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i},$$

де: a_i – ваговий коефіцієнт за практичне заняття.

$$I = \frac{I_1 \cdot c_1}{\sum_{i=1}^1 c_i},$$

де: c_i – ваговий коефіцієнт за індивідуальне завдання.

Шкала оцінювання

Поточні оцінки за кожну складову (Π , K , I , ...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої О з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
30.08.25

Завідувач кафедри
Олена ТВЕРИТНИКОВА

Дата погодження, підпис
30.08.25

Гарант ОП
Станіслав МІЛЕВСЬКИЙ